

František Halas

V táborech

V táborech utečenců

zima je a bída

v táborech utečenců

je sám žal

rodička tichá synka hlídá

hladem se rozplakal

Nic není ženě po nicotě

nic není ženě do zmaru

přejde dlaní po životě

Zas bude všecko postaru

V táboře utečenců

narodil se synek

v táboře utečenců

vlaje prapor z plínek

zástava věčná trpícího lidu

ať vlaje dál a přes tu všechnu bídu

Halas bere čtenáře v básni *V táborech* do prostorů utečeneckého tábora. Báseň jako by začala oddáleným pohledem, ze kterého nejde nic vidět nic jiného než velká masa, ze které vyzařuje bída a žal. Tato deprese je umocněna o zimu, která tento obraz spojila dohromady a ještě více umocnila ponurou atmosférou, kterou zde autor uvozuje. Není slyšet nic než tiché zvuky zimy, které jsou doprovázeny nuznými stesky, které se z tohoto tábora ozývají.

Hned ve druhé strofě se však pohled na tábor přibližuje a začínáme sledovat konkrétní osudy, které se v básni odehrávají. Ze vzdáleného zachycení tábora se svou vší bídou se přibližujeme do intimního spojení rodičky a syna. Prostor okolí a zimy se ztiší a my nyní slyšíme pouze pláč syna, který byl doposud součástí zvuků bídy z první strofy.

Ve třetí strofě jako by se prostor rodičky s dítětem úplně odtrhl od svého okolí a my jsme zaměřeni pouze na ty dva. Žena ignoruje okolí a čtenář její vnímání následuje. Tento moment maximální blízkosti pozorujeme až po jeho vyvrcholení, kdy žena svého syna pohladí, což nás vrhne do jakési neznámé minulosti. Náhlé oddálení „*Zas bude všecko postaru*“ nás zároveň vytrhává z tohoto intimního sledování ženy, ve stejnou chvíli však jako bychom byli přizváni do její minulosti, o které si však žádný obraz utvořit nemůžeme. Jediné, co můžeme vědět je to, že to bude obraz klidu a štěstí, ke kterému se vrací.

Ve čtvrté strofě pak přestáváme sledovat emoce a vjemy rodičů a začínáme sledovat události, které se zde dějí. Toto optické oddálení nám odebere možnost vidět pocity, ale více uvozuje samotný prostor, který si můžeme představit. Oddálení se v průběhu sloky ještě stupňuje, když se od obrazu porodu přesouváme k obrazu praporu z plínek. Tento druhý obraz jako by se stával symbolem celé situace, což potvrzuje poslední strofa, která prapor označuje za „*zástavu věčnou trpícího lidu*“. Tento verš nejen potvrzuje shrnutí celé situace do tohoto konkrétního symbolu, ale také do něj přiřazuje všechny situace podobné. Nemusí však být podobné pouze toposem táborů, ale spíše nějakým utrpením, ve kterém nezbývá nic než čistá rodičovská láska, která bude vždy spojena s pocitem štěstí.

Dochází zde tedy k největšímu oddálení perspektivy, která nejde nějak obrazně pojmout, ale spojuje celý Svět v této emoci.

Zajímavým prvkem básně je její časovost. Jak jsem již avizoval, první strofa představuje jakýsi obraz tábora z odstupu, ve kterém nejsou vidět žádné detaily, pouze tábor jako celek, který vyznačuje nějakou atmosféru. V souhře s tím je Halasova práce s časem, kde za pomoci „je“ naznačuje nějakou přítomnost. Zachycuje tedy nějakou probíhající přítomnost, která se však díky povaze obrazu dá ze svého momentálního toku času vyjmout a zpátky vložit do jakéhokoliv momentu, ve kterém je tábor stále v provozu. Lyrický subjekt nám zde tedy popisuje přítomný okamžik, který však v zásadě není nijak časově omezený a přesně ukotvený.

Do konkrétního časového úseku se dostáváme ve druhé strofě, ve které začínáme sledovat mikro příběh matky a syna. Čas začíná běžet v okamžiku, kdy se dozvídáme, že rodička hlídá svého syna a pokračuje až k momentu, kdy se rozpláče. Tato první zmínka o průběhu času však v sobě skrývá další časový údaj. Zmínka o hladu, který vyvolal u synka pláč, značí, že ještě před začátkem linky, kterou jsme začali sledovat, probíhal nějaký děj. Někaké konkrétní časové uchopení není úplně možné, víme pouze, že to byl čas strádání, ve kterém syn nedostal najíst, což vyvolalo jeho pláč. Podtrhuje to přetrvávající bídu v táboře, která není uzavřena pouze do přítomného okamžiku, ale neustále přetrvává, obdobně jako v první strofě.

V následující strofě se naplno věnujeme matčině perspektivě, ve které se izolovala od okolního světa. Sama se vytrhne z časové linie celého tábora – vůbec ji nevnímá, konstantní probíhání bídy, nicoty a zmaru na ni nijak nepůsobí a začíná si svou vlastní časovou linii. Jako poslední moment, kdy je ještě součástí časové linie tábora jako celku, je, když pohladí svého syna, což zafunguje jako iniciační impuls rozvinutí matčina času. Tento čas je sice omezen na jeden verš „*Zase bude všecko postaru*“, zahrnuje však v sobě matčin celý život mimo tábor. Tento odkaz do minulosti přímo vyzývá budoucnost k jeho pokračování a časovou linku tábora, již je teď součástí, pokládá za narušitele této roviny, který však pomine.

K návratu do časové linie tábora dochází ve čtvrté strofě. Opouštíme však nějakou návaznost věcí a dostáváme se do okamžiku, kdy se narodil synek. Znamená to tedy, že jediná časová linie, kterou kdy byl součástí, je linie tábora. Nikdy tedy zatím nebyl součástí linie, na kterou jeho matka vzpomíná a do níž ho nyní chce po opuštění tábora vzít.

Vlající prapor funguje obdobně jako první strofa. Prapor z plen jakožto symbol pro trpící lid má stejnou časovost jako bída a žal z první strofy, sice je popisován v čase přítomném průběhovém, dá se však ze své časové linie vytrhnout a zasadit jinam. Tentokrát však jakožto symbol trpícího lidu pro všechny, kteří zrovna zažívají nějakou bídu a není omezen na topos tábora. Tím jako by svou silou překonával bídu a utrpení a symbolicky nad nimi vítězil díky své stálosti.

Lyrický subjekt se básně nijak neúčastní, funguje jako pouhý pozorovatel, který zprostředkovává obrazy a vjemy. Zajímavý je popis vjemů v první strofě, kde při prvním čtení *zima* a *bída* působí jako pouhé pocity, ale na konci strofy volí formulaci *sám žal*. Tato formulace dává pocitu lidskou podobu, jako by byl v táboře fyzický přítomný a celý ho prostupoval. Při druhém čtení se proto nabízí vnímání *zimy* a *bídy* také jakožto personifikovaných prvků. Lyrický subjekt se tedy snaží při zmiňovaném pohledu zdáli vyobrazit tábor jakožto shluk „jednotek“ (lidí, stavení), které však už ani nereprezentují samy sebe, ale jsou pouhou schránkou pro zobrazení těchto pocitů.

Při přiblížení se ve druhé strofě však vidíme „jednotku“, která se tomuto nesení pocitu vymyká a nadále žije sebou. To potvrzuje strofa třetí, ve které lyrický subjekt přímo říká, že se na okolním

přenášení pocitu nijak neúčastní a věnuje se okamžiku se svým synem. V posledním verši se lyrický subjekt přesouvá do mysli ženy a sděluje nám, co se zde odehrává.

Tento posun a osobní přístup k událostem v táboře však netrvá dlouho a lyrický subjekt se hned navrácí objektivnímu popisu dějů a obrazů. Naopak v posledním verši poté poprvé vidíme, jak lyrický subjekt na něco sám reaguje. Sám přiřazuje onen prapor z plínek k nějaké skupině lidí a báseň zakončuje jakýmsi zvoláním, které má lidem v nouzi dodat sílu.

Halas ve své básni mistrně pracuje s propojením tábora, jakožto nekonečné bídy a stesku, s časovou rovinou. V básni působí tábor jakožto místo, která nemá konkrétního začátku a konce a všechny události v něm jsou uzavřeny pouze do této reality, která působí až bezvýchodně. Realita je navíc i fyzicky uzavřena do velice omezeného prostoru, ze kterého momentálně není úniku a není způsob, jak se vrátit „do normálu“. Jakožto výstup, byť ne fyzický, vložil do básně odkaz na matčinu minulost, která byla šťastná, ale bohužel pro ni měla koncové časové ohraničení, sice vstup do tábora. Tento kontakt s minulostí a omezenou časovostí však matce dodává naději a věří, že proto musí mít konec i pobyt v táboře.

I když báseň působí velice ponuře, objevuje se zde ještě jeden projev naděje, který je ještě silnější. To, že tábor není nijak časově omezen, je postaveno do roviny praporu z pln. Tento silný symbol zastupuje jakousi silnou mateřskost, lásku v nejčistší podobě. Časová neurčenost bídy je zde v protikladu s nekonečností tohoto symbolu, který je přítomný nejen v bídě. Závěrečný verš pak vyzdvihuje tuto mateřskost, která musí zůstat silnější než ostatní bídy, jelikož jinak už žádná naděje nebude.

- ano, s osutředeně napsaný text
- někde se raději vyjnout formulačním vágnostem („zajímavý“)
- závěr by chtělo trochu dotáhnout